

Zamana Meydan Okuyan Yapılar

Piramitler

Günümüzde Mısır'ı ziyaret eden turistler, Gize'deki piramitleri gezerken bu görkemli yapılar karşısında hayretlerini ve beğenilerini gizleyemiyorlar. Gize'de bulunan piramitler, durdukları yerde binlerce yıldır görkemli bir uygarlığın öyküsünü anlatır gibiler. 19. yüzyılın başlarında bu piramitlerin içine giren kazıbilimcilerin duyduğu heyecansa elbette turistlerinkinden çok daha farklı, çok daha coşkundu. Önlerinde binlerce yıllık bir tarih duruyordu, öyle ki bu tarih belki uygarlıkla aynı yaşıyordu. İlerleyen yıllarda bulunan kalıntılar, açığa çıkarılan mezarlar ve çözülen Mısır yazısı, bu uygarlığın aslında düşünüleninden de daha görkemli olduğunu açığa çıkaracaktı. İnsanlar, bu bölgede paleolitik çağın sonundan beri yaşıyordu. Dünya, taş devrini yaşarken Nil Nehri'nin çevresinde yaşayanlar uygarlığı filizlendiriyordu. Günümüze dek gelen piramitlerse bize o günlerin görkemli yaşamının ipuçlarını veriyor.

Napoleon Bonaparte'ın 1798 yılında Mısır'a düzenlediği sefer, Avrupa ülkelerinin buraya ilgisi- nin artmasına neden olmuştu. 1822'de Champol- lion adlı bir araştırmacı, Mısır'ın eski yazılarından bi- ri olan hiyeroglif yazısını çözdü ve okumayı başardı. Bu buluş, uzun bir dizi kazıya ve araştırmaya yol açtı. Mısırlıların anıtsal mezar mimarisi olan pi- ramitlerin gizemi gün ışığına çıkarıldı. Bu buluşlar- dan sonra arkeolojik araştırmalara duyulan ilgi art- maya başladı. Eski Mısır uygarlığının en görkemli yapıları, antik dünyanın hâlâ ayakta duran tek eseri olan piramitler. Bugün de Mısır'ı ziyaret eden turistlerin görmek istedikleri yerlerin başında bu piramitler geliyor.

Günümüzde Mısır'da irili ufaklı yaklaşık 100 piramit var. Bunların birçoğu, Eski Mısır'la ilgilen- meyen insanlar için pek bilinmeyen eserler. Pira- mitlerin çoğu, "orta krallık" denilen dönemde yapılmış. Yeni krallık dönemindeyse yalnızca dönemin ilk firavunu için piramit yapılmış, sonra da bu uy- gulamadan vazgeçilmişti. Firavun Ahmose'den sonra firavunlar, mezarları için piramit yapmayı bıraktılar. Bunun birçok nedeni olabilir. Piramit yapmak, uzun süren zahmetli ve zengin kaynakla- ra gereksinim duyan bir işti. Bunun yanında mezar soyguncuları o dönemde de vardı ve ne kadar ön- lem alınırsa alınsın firavunların hazinesini çal- mak için hazır bekliyorlardı. Firavunlar, sonra- ları piramit yaptırmadılarsa da, bazı zengin ve üst düzey görevliler mezarlıklarda kendileri için küçük piramitler yaptır- mayı sürdürmüşlerdi. Mısır'ın gü- neyindeki Nubiya'da da piramit yapma geleneği benimsen-

Firavun Zoser'in Sakkara'daki basamaklı mastabası.

mişti. Nubiyalılar, Mısırlılarınki kadar büyüklerini yapamaları da daha çok sayıda piramit yaptılar.

Mastabalardan Düzgün Piramitlere

Piramitler, ülkeyi tannısal güçleriyle koruyan firavunun ölümsüzlüğünü güvence altına almanın bir yolu olarak görülmüştü. Bunlardan önce Fira- vun Zoser'inki gibi mastabalar (büyük boyuttaki mezar) yapılırdı. Mastabalar, tuğla ya da taş kulla- nılarak yapılan basamaklı tepeliklerdi. Firavun Zoser, mastabasını yaptırmakla, yapay bir dağ ve insan eliyle oluşturulmuş bir doğa harikası yarat- mış oluyordu. Bu mastabalar, zamanla geliştirilip, şekillerindeki kusursuzluk arttıkça, bildiğimiz pira- mitlere dönüşmeye başladı. En sonunda Gize'deki dev yapılar ortaya çıktı. Gize'de bulunan piramit- ler, Mısır'dakilerin en ünlüleri oldular. Bunların ya- pılması sırasında çok büyük bir insan gücü sefer- ber edilmişti. Keops, Kefren ve Mikerinos adlı fira- vunlar için yapılan bu piramitlerin önünde bir de dev Sfenks heykeli bulunuyordu. İnsan yüzlü ve aslan başlı olan Sfenks'in piramitleri koruduğuna

Piramitlerin şekli zamanla mükemmelleşti. Önceleri şekli çok düzgün olmayan piramitler de yapılmıştı.

inanılırdı. Bir söylentiye göre Sfenks'in yüzü, firavun Mikerinos'un yüzü model alınarak yapılmıştı.

Firavun Hufu'nun ya da Yunanlıların ona verdiği adla, Keops'un piramidi, 5 hektarlık bir tabana oturuyor ve yüksekliği yaklaşık 150 metre. Bölgedeki en büyük piramit olma özelliğini taşıyor. Ünlü tarih yazarı Herodot'a göre, bu piramidin yapılışı sırasında hazırlık çalışmaları için on yıl, binlerce tonluk taş kütleleri yerleştirmek için de yirmi yıl gerekmişti. Büyük taş bloklar, eğik düzlemlerden ve halatlara koşulmuş işçilerce çekilen tahta araçlardan yararlanılarak yerlerine konulmuşlardı. Bu taş bloklar, uzak taş ocaklarından nehir yoluyla gemilerle ya da kızaklar yardımıyla karadan taşınırlardı. Günümüzde kimileri, piramitlerin yapımı için Mısır'da bulunmayan taş blokların uzak yollardan gelmesinin çok zor olduğunu ileri sürdü. Hatta bu olağanüstü yapıların insan elinden çıkmış olmayacağını savunanlar da oldu. Daha da ileri gidip piramitleri uzaydan gelen zeki canlıların yaptığını ileri süren görüşler bile ortaya atıldı. Son araştırmalarda piramitlere yakın bölgelerde bulunan antik taş ocakları, büyük taş bloklarının çok da uzaktan gelmemiş olabileceği görüşünü hâkim kılmaya

başladı. Piramitlerde firavunun ölümden sonraki yaşamında gerek duyabileceği eşyalar da bulunurdu. Bu değerli eşyalar, onun öbür dünyada da alışkanlıklarını değiştirmeden sürdürmesi içindi.

Firavunlardan bazıları tek bir piramitle yetinmemişlerdi. Dördüncü Sülalenin ilk firavunu olan Snefru üç piramit yaptırmıştı. Aslında Firavun Snefru, çok başarılı bir mühendisti. Basamaklı piramitlerden düzgün piramitlere geçişte onun büyük katkıları olmuştu. Piramitler, onun zamanında bildiğimiz şekillerini aldılar.

Piramitler Döneminin Sonu

Piramitlerin bir diğer amacı da öteki dünyadaki yaşamında firavunu, saygısız mezar soyguncularından korumaktı. Mezar soygunculuğu, firavunlar döneminden başlayarak günümüze dek geldi.

Firavun Mikerinos, Gize'deki üç büyük piramitten birinde yatıyor.

Öyle ki kazıbilimciler, firavunların mezarlarına girdiklerinde mühürlerin çoktan parçalanıp mezardaki değerli eşyaların yağmalandığına tanık olmuşlardı. Bazı mezarlara yüzyıllar içinde birçok kez girilmişti. Piramitler, aşılmaz duvarlarıyla, içlerindeki labirentler ve başka güvenlik sistemleriyle firavunu korumaya çalışıyorlardı ama bir yandan da sanki “Bende çözülmesi gereken bir sır ve değerli hazineler var!” diye bağıyorlardı.

İngiliz kazıbilimci Howard Carter’ın bulduğu ve günümüz dünyasında çok bilinen firavunlardan biri olan Tutankamon döneminde artık piramit yapılmıyordu. Onun mezarı, bir tepeye mezar odaları kazılarak yapılmıştı. Carter, mezara girdiğinde birbirine bağlı dört oda olduğunu gördü. Mezar, el değmeden günümüze dek gelmişti. Çok değerli hazinelere dokunulmamıştı. Tutankamon’un 4 oda dolusu hazinesine baktığımızda aklımıza şu gelebilir: Günümüzdekinin tersine Tutankamon kendi döneminde hiçbir iz bırakmamış, hatta çocuk denecek yaşta öldüğü için çok da önemli olmayan bir firavundu. Bu durumda Hufu, Pepi ya da II. Ramses gibi büyük firavunların hazineleri kimbilir ne denli görkemliydi.

Dünyanın farklı yerlerinde yapılmış çeşitli piramitler var. Sözelimi, Çin’de ya da Güney Amerika’da da piramitlere rastlıyoruz. Bu piramitlerin Mısır’dakilere benzerliği yalnızca şekilsel, işlevle-

Ünlü Sfenks firavunların mezarlarını koruyor. Bir söylenceye göre Sfenks’in yüzü firavun Mikerinos’a ait.

riyse farklı. “İnsanlar bu piramitleri neden yapmışlar?” sorusunun yanıtıysa çok açık! İnsanlar, tanrılara yakın olmak için göğe uzanan görkemli binalar yapmak istiyorlardı. O zamanlar mühendislik günümüzdeki kadar ileri değildi. Binalarda çelik kirişler ve metal yapı malzemeleri yoktu. Böyle olunca yüksek bir yapıyı, ağırlığı taşıyabilecek geniş bir tabana oturtmak gerekiyordu. Piramitler, bir anlamda dönemlerinin gökdelenleriydi. Bir atasözü şöyle söylüyor: “İnsanlar zamandan korkar, zamansa piramitlerden.” Binlerce yıldır çölün kumlarında varlığını sürdüren bu dev yapılar, bize geçmiş günlerin görkemli anısını anlatmaya devam ediyor.

Gökhan Tok

Kaynaklar:

<http://www.touregypt.net/featurestories/pyramids.htm>
<http://www.users.zetnet.co.uk/polonowski/unex/pyramid.htm>

